

נחלת יעקב יהושע

פרשת ויקרא תשפה | שנה יג גליון תרנד

שבת לפני שבת ערב פסח

יש שמקדימין את דרשת שבת הגדול לשבת זו

יש שמקדימים את אמירת הפיוטים

יש אומרים הפיוטים בשבת זו אחר חזרת הש"ץ

יש מחלקים את הפיוטים בין שתי השבתות

יש שאין אומרים פיוטים בשבת ערב פסח מחמת שממהרים

שלישי למילה גם כן הקדוש ברוך הוא בעצמו בא ושאל בשלומו.

הנה מצאנו ראינו, כשם שיציאת מצרים לא היה על ידי שליח ולא על ידי מלאך ולא על ידי שרף, כי אם על ידי הקדוש ב"ה בכבודו ובעצמו, כן בשלישי למילה לא היה על ידי שליח ולא על ידי מלאך ולא על ידי שרף, אלא הקדוש ב"ה בכבודו ובעצמו בא אצל אברהם אבינו ושאל בשלומו. נמצא, כי ענין אחד לשניהם.

ואם כן, כשם שקרבן פסח נאכל בחבורה, כן ראוי ונכון אשר יום שלישי למילה יהא גם כן סעודה בחבורה א,

סעודת שלישי למילה כקרבן פסח

לכבוד שלישי למילה לנכדי נפתלי הי"ו

בן בני אביגדור משה הי"ו בערב שבת קודש

כמה חביבה היא סעודת השלישי למילה, ונחשבת כקרבן פסח. ועינינו הרואות אשר אצל קרבן פסח כתיב (בא יב, כג) 'ועבר ה' לנגוף את מצרים, וראה את הדם על המשקוף וכו' ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף, ואצל

אבינו הישב שיכינו איפה, שיספיק לאכילת עשרה בני אדם, וזה היה בסעודת שלישי למילתו.

* על סעודת שלישי למילה בחבורה ובמנין, אפשר להסמיק מה שמובא ממרן מהר"ש זי"ע ב'מדבר קדש' בפרשת וירא (סוד"ה וימהר אברהם האהלה) שאברהם

כמו שעשה אברהם אבינו ע"ה סעודה לפני המלאכים ביום השלישי למילתו.

עבודת ישכר (וירא אות א)

דם ברית כהכנה ליציאת מצרים וקבלת התורה, כי המילה שקולה כנגד כל המצות שבתורה

מברכים לתינוק כשם שנכנס לברית מילה שהיא כנגד כל המצות שבתורה, כן יזכה לקיים בפועל כל התורה והמצות

מתוך מה שאמרתי בסעודת הברית של נכדי נפתלי הי"ו בן בני אביגדור משה הי"ו ביום רביעי השבוע ד ניסן למזל טוב ולרוב נחת

במשנה בנדירים (לא, ב) שלמדנו השבוע במסגרת 'אהבת תורה', גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקדוש ב"ה את עולמו, שנאמר 'כה אמר ה' אם לא בריתי, יום ולילה חקות שמים וארץ לא שמתיו'.

אנו נמצאים בשבוע של בריאת העולם, למאן דאמר בניסן נברא העולם.

וזה לשונו:

ומה שלקח דוקא 'שלוש סאים קמח', אפשר לומר על פי מה דאיתא בגמרא (עירובין פג, ב) שמאכל אדם הוא עשירית האיפה, ובוה נכלל כל מאכלו של אדם, כדאיתא בגמרא (שם) שהאוכל כמדה זו הרי הוא בריא ומבורך.

[וכן מצינו בפרשת המן, שהיה 'עומר לגלגולת' ויהעומר עשירית האיפה היא].

ואיפה שלימה שהוא מאכל עשרה בני אדם, היא ג סאים, כדאיתא (מנחות עז, א).

למרות שבתוספות איתא לגבי תשרי שבכה אלול נברא, וכן הוא כה אדר, וראש חודש ניסן היה צריך להיות כבר יום יום השישי של הבריאה. אבל הרי יום הראשון נקרא 'ראשון למעשה בראשית' ב.

אז יוצא לנו ברית מילה שכל העולם נברא בזכותו, בעתו ובזמנו, בימים שהעולם נברא בזכותו.

גם יציאת מצרים היה בזכות מילה, כידוע מחז"ל שניתן להם דם מילה ודם פסח שבזכות זה יוכלו לצאת ממצרים.

אך לא רק בעת היציאה ממש, בחודש ניסן שבו יצאו ישראל ממצרים, אלא כבר בשליחות משה רבינו אל מצרים בכדי לבשר לבני ישראל על גאולתן, נעצר בדרך בשביל המילה, וכמו שאמרו בגמרא שם, שכל זכויות שעשה משה רבינו לא עמדו לו כשנתרשל מן המילה...

ואפשר לומר שהענין היה בזה, להראות לו גודל המילה, שכל שליחותו תלוי בזה, ובזכות זה ייצאו בני ישראל ממצרים, דם פסח ודם מילה.

ומטעם זה צוה אברהם לקחת שלש סאים קמח, כיון שאברהם אבינו ע"ה רצה והשתוקק להשלים רצון העליון במעשה הצדקה, והקדוש ב"ה זיכהו עתה בשלש אורחים, אמנם הוא השתוקק שיבואו עוד יותר אורחים מזה, על כן צוה להכין שלש סאים, דהיינו איפה, שיספיק לאכילת עשרה בני אדם, שהם מנין אנשים. ב וכתבנו בזה בגליון הקודם.

להכנה שעשו בני ישראל לדם פסח ודם מילה, בשבת קודם יציאתן ממצרים.

ועל פי הנ"ל אפשר להוסיף, שמראים לרך הנולד את גודל חשיבות מצות מילה, שבזכות זה נגאלו ממצרים, ובזכות זה זכו לקבל התורה והמצות, כן יזכה גם הוא לגדול בתורה ובמצות.

כשאמרנו היום בעת הברית את הפסוק 'ואומר לך בדמייך חיי', חשבתי, שהרי זה קאי על דם פסח ודם מילה כידוע, ואם אנו זוכים לדם מילה בימים של ערב פסח, זה תפלה שנוכה גם לדם פסח, ונוכה עוד השנה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים, ומן הפסחים ומן הזבחים [ואליהו הנביא כבר יכריע בין הנוסחאות, האם כשחל ליל הסדר במוצאי שבת מהפכים הסדר או לא].
ובזכות המילה נזכה להגאל בגאולת עולמים, במהרה בימינו אמן.

...

דרשה לשבת הגדול

להקדים ולדרוש

ולעולם דורשים בשבת הגדול^ד, כשאין ערב פסח חל בו, דאז צריכים להקדים ולדרוש.

יידבר משה את מועדי, ראשי תיבות זהלוי יעקב דורש ברשות רבותיו, אנכי תולעת מאיש ובזוי עם דעתי יודע'.
שליש יום שואלים בהלכות פסח, וסעד ספר הרקח ממשה רבינו ע"ה, שעמד מהחדש הזה, משמע שלם.
וכתב מהרא"ק ראייה, דהא עמד בפסח ראשון והזהיר על השני, עד כאן לשונו.

בגמרא (שם לב, א) גדולה מילה שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתורה^ג.
אולי לכן המילה הוא הכנה ליציאת מצרים וקבלת התורה, והרי כל יציאת מצרים היה בשביל היות בני ישראל לו לעם וקבלת התורה והמצות, כנאמר 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה', ונאמר במתן תורה (יתרו יט, ו) 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש'.

לכן, קודם מלו את עצמן בברית מילה ששקולה כנגד כל המצות שבתורה, וזה נתן להם כח וזכות לצאת ממצרים בכדי לקבל ולקיים בפועל את כל התורה והמצות.

וזהו שמברכים לרך הנימול, 'כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים', 'כשם שנכנס לברית' ששקולה כנגד כל המצות שבתורה, 'כן יכנס' בפועל לקיים כל התורה והמצות, 'לתורה למצוות לחופה ולמעשים טובים'.

ובזה מובן דברי קדשו של מרן זי"ע שהבאנו בגליון הקודם (גליון תרנג לפרשת פקודי), לכבוד השלום זכר של הרך הנולד, ששמחת שלום זכר שעושין בשבת לפני הברית, הוא זכר

^ג הר"ן מבארו במשנה בדף הקודם, אך במשנה ליתא.

^ד קודם לכן כתב:

דרש מהר"י סג"ל, פעם אחת בשבת הגדול, שנת קפו לפ"ק, והיא השנה שנתבקש בחדש אלול אחר כך לישיבה של מעלה תנצב"ה, זכותו יעמוד לנו. ופתח הדרשה בק"ק ווירמיישא בהאי לישנא.

מהרי"ל (שלשים יום קודם לפסח)

...

[בשבת שקודם הפסח אומרים] במנחה
ההגדה. אפילו אם חל שבת הגדול
בערב פסח.

ואז דורשין בשבת הקודם (אחרונים).

חק יעקב (אורח חיים תל, ג)

...

[בשבת הגדול] אומרים פיוטים של
שבת הגדול, וגם 'עבדים היינו', אף
כשחל ערב פסח שבת.

והדרשה, אם חל ערב פסח שבת
מקדימין שבת שעבר, כי בערב פסח
שוב אי אפשר להזהיר ולתקן מה
שצריך קודם פסח.

עיין חק יעקב (ס"ק ג) ואליה רבה (ס"ק
ב).

פרי מגדים (אורח חיים משבצות זהב
סימן תל ס"ק א)

...

ואף כשחל בערב פסח אומרים בו
הפיוטים של שבת הגדול (מעגלי צדק).
אבל דורשין בשבת שלפניה (מהרי"ל ל'
יום קודם הפסח אות א)).

אליהו רבה (אורח חיים תל, ס"ק ב)

...

בשנת תקלד לפ"ק חל ערב פסח ביום
שבת קדוש, וכי הוא שבת הגדול, והיה
אב"ד דורש בבית הכנסת בשבת
הקודם, הסמוך לשבת של ערב פסח.
כח יהודה, פראנקפורט

פעם אחת סיים ואמר: ידענא בעם זה,
דכולם יודעים הלכות המועד, מקטנים
ועד גדולים, וכל שכן הלומדים שיודעים
דברי רז"ל.

אפילו הכי מוטל על הציבור לשמוע
הדרשה, שמתוך כך משימים אל לבם
בשעת מעשה.

ועל כרחי העברתי על מדתי להיות ניאות
לכך, להוציא ידי חובתם...
וּמְמַשִּׁיךְ:

ובשבת שבו ערב פסח היו משכימין לבית
הכנסת אום פינף אוער [- בשעה חמש].
ואומרים באותו שבת בהשכמה תהלים
ושיר היחוד קודם התפילה של שחרית.
ואחר כך היו מתפללין תפילות שחרית
ומוסף, וממהרין לצאת מבית הכנסת כדי
שיהיה זמן לאכול סעודת שחרית, ומיד
סעודה שלישית, בסעודות של חמץ קודם
זמן הביעור של החמץ כנהוג וכדין אם
יהיה ערב פסח בימות החול שהוא אום
ניין אוער [- שעה תשע], וזמן ביטול חמץ
אום צעהן אוער [- שעה עשר].

ואמר מהרי"ל סג"ל, דהיינו דוקא בזמן
הקרבנות, לבקר אחר מומין.
ואף אשר עתה רבתה השכחה בגלותינו
בעו"ה, נהגו בשבת הגדול להוציא
בדרשה חובת ציבור.

וזהו אחד מן הטעמים שנקרא 'שבת
הגדול', על דרך שנקרא יום כיפורים
'צומא רבה', לפי שמאריכין בו בתפלה
ובתחנונים, כך מאריכין כאן בדרשות,
משום דנפישו וחמירי הלכות פסח.

והפייט קאמר להוציא חובת ציבור, אלמא
דחובה היא לדרוש...

ועמדו רבותינו הפייטנים, ותיקנו את
סדרם דרך כללות בקוצר, והיה די
לראשונים. שוב נתמעטו הלבבות ועמדו
פרשנים, כגון הר"ר שמואל מפלייזא פירש
הפיוט ד'אלהי הרוחות', וגדול אחד פירוש
הפיוט ד'אדיר דר מתוחים', וסמכינא מהא
דכל בעל בית ילמוד הסדר.

ובעונותינו הרבים מרוב טרדות ומיעוט
הלבבות, גם זה לא נעשה.

טוב לדרוש אותה [בשבת הגדול] אחר מנחה

מנהגי לדרוש בשבת שלפני שבת הגדול

יד שחל להיות בשבת...

אמר המאסף, מנהגינו להזהיר למזמר ולחזן, שלא יאריכו בתפלה, ושלא יאמרו אותה בנחת, שמא יבא עת איסור חמץ.

וכל שכן כשיש שמחה בקהל, שאי אפשר שלא יאריכו קצת, הן בניגון הן בשירה, ראוי להתחיל להתפלל תכף אחר שעלה עמוד השחר, כי היכי דלא לית ליגע באיסור חמץ.

ולענין הדרשא שנוהגים מרביצי תורה לדרוש בשבת הגדול, טוב לדרוש אותה אחר תפלת המנחה, ולא בשחרית.

ומנהגי לדרוש ביום שבת שלפני שבת הגדול.

ושוב מצאתי בספר חסידים סימן שיד, שכתב, דיד שחל להיות בשבת, ראוי שלא יאריכו בתפלה, ושלא יאמרו

ודגים... והמגן אברהם (ס"ק ב) הביא מהשל"ה הקדוש שכתב בשם הזוהר הקדוש שרשב"י היה עוסק בתורה במקום סעודה שלישית].

וקודם הביטול חמץ, אם יהיה נשאר חמץ, יתן לאינו נימול.

ואם אי אפשר לאכול מיד שלש סעודות, אזי יכול לעשות סעודה שלישית בבשר ודגים ממאכלות שנתבשל קודם לשבת לחג הפסח.

ב'חק יעקב' שלפנינו לא כתב כאן בענין הפיוטים, רק ענין הדרשה.

...

ועיין ב'חק יעקב' תל (ס"ק ג), דאם חל שבת הגדול בערב פסח, אז דורשין בשבת הקודם.

והטעם עיין ב'פרי מגדים' שם, דבערב פסח אי אפשר להזהיר ולתקן מה שצריך קודם הפסח.

אבל הפיוטים של שבת הגדול, אומרים אף שחל בערב פסח. עיין שם י.

ולכאורה, הלא גם בהפיוטים כתובים הדינים הנצרכים קודם הפסח.

ואפשר, דהפיוטים לא נתקנו העיקר משום הדינים, מה שאין כן הדרשה.

ועיין בהגהות מהרי"ל, שבריינס אומרים הפיוטים של הדינים גם כן בשבת הקודם.

ליקוטי מהרי"ח (סדר שבת הגדול)

]- מה שכתב לחלק הסעודה לשנים, לקיים גם סעודה שלישית, כן כתבו כמה ראשונים. ועיין בתוספות במסכת שבת (ק"ח, א ד"ה במנחה מצילין) שהוכיחו שזמן אכילה שלישית בשבת היא מן המנחה ולמעלה, דלא כאותם שמחלקין סעודת שחרית ומברכין בינתים, הקשו שהרי זמנו אחר זמן מנחה, ומיירי גם מערב פסח שחל בשבת, ממה שנאמר ומשיירין מזון שתי סעודות, עיין שם. המחבר בשולחן ערוך (אורח חיים תמד, א) כתב: יד שחל להיות בשבת... ומשיירין מזון שתי סעודות לצורך השבת, דסעודה שלישית זמנה אחר המנחה, ואז אינו יכול לעשותה לא במצה ולא בחמץ אלא במצה עשירה. וכתב על זה הרמ"א: ובמדינות אלו, שאין נוהגין לאכול מצה עשירה... יקיים סעודה שלישית במיני פירות או בשר

כמ"ש לעיל סי' ב' ז, ומה הועילו חכמים בתקנתם אם דורשין אחר מעשה.
נוהג כצאן יוסף (הלכות שבת הגדול אות ד)

לדרוש בשבת הגדול במנחה

שבת הסמוך לפסח נקרא 'שבת הגדול'...
מנהג ישראל בכל מקום, דורש בו הרב לציבור, להודיעם דינים השייכים לפסח, ולהוכיחן ולהזהירן גם על ביעור שאור המעשים המקולקלין, ומחמצת הדיעות המשובשות, ונפיחת המדות הסרוחות.

כשחל בערב פסח, טוב לדרוש בשעת המנחה, או להקדים הדרשה בשבת שלפניו.

סידור היעב"ץ (שער המפקד לימי ניסן מבוא ב אות ה)

כיום שמאריכים בדרוש ופלפול אפשר לדרוש בשבת הגדול

ויש שכתבו שכשחל ערב פסח בשבת, שדורשין בשבת הקודם (חק יעקב).

וזהו לדידהו, שהיו אומרים דיני פסח בדרשה, והיו צריכים להודיע להם קודם הפסח מה יעשו. אבל לדידן, שכל מי שיש לו שאלה - שואל מהרב, ודרשתינו הוי בעניינים אחרים - אנו דורשים בשבת ערב פסח. וכל הדינים אומרים בהפיוט של שבת הגדול.

ערוך השולחן (תל, ה)

מכל כל אנשים נשים וטף למה בא כדי ליתן עונש למביאייהם ושלא יהיה גמול ידו הדה, במצות אנשים מלומדה, עד שידע להתעסק, וחומר איסור חמץ שהוא בכרת, והחכם יושב ודורש ומזהיר כי על כל אלה יביא אלהים במשפט.

אותה בנחת, שמא יבא עת איסור חמץ.
כנסת הגדולה (אורח חיים תמד, הגהות טור)

...

בשבת ערב פסח כתב בעל 'כנסת הגדולה' באורח חיים סימן תמד, טוב להזהיר לחזן שלא ינגן שלא יאריך בתפלה, ושלא יאמרו אותה בנחת, שמא יבא עת איסור חמץ, וכן כתב בספר חסידים סימן שיד.

וכל שכן כשיש שמחה בקהל, כמו מילה וכדומה לזה, שאי אפשר שלא יאריכו קצת, הן בניגון הן בתורה, ראוי להתחיל להתפלל תכף אחר שעלה עמוד השחר, כי היכי דלא לייתי ליגע באיסור חמץ, עד כאן לשונו.

ומה שכתב שם עוד זה לשונו: ולענין הדרשה שנוהגים מרביצי תורה לדרוש בשבת הגדול, טוב לדרוש אותה אחר תפלת המנחה, ולא בשחרית. ומנהגי לדרוש בשבת שלפני שבת הגדול, עד כאן לשונו.

נראה לי המנהיג, שהמנהג שהנהיג הוא לדרוש בשבת שלפני שבת הגדול, הוא יותר נכון.

כי עיקר התקון שדורשים בשבת הגדול הוא להזהיר את העם כיצד יתנהגו בצרכי פסח ובטול החמץ שהוא בכרת

^ז זה לשונו לעיל אמצע אות ה:

ונוהגים הרבנים אשר בכל עיר ועיר מדינה ומדינה, לדרוש קודם שמוציאין ספר תורה, לייסר את העם, ולהודיעם דיני הגעלה ואפיית מצה שמורה וערוכה בכל

המנהג במדינותינו לדרוש בשבת הקודם

ערב פסח שחל בשבת, צריך להקדים ולדרוש בשבת הקודם, (מהרי"ל, באר היטב^ח).

ובערוך השלחן סימן תל סעיף ה כתב שדורשים בשבת ערב פסח, עיין שם.

אבל לדידן אין המנהג כן, רק כשחל ערב פסח בשבת, דורשים בשבת הקודם.

ובתשובת 'כנסת יחזקאל' סוף סימן כג כתב, וזה לשונו: בשנת תפז חל ערב פסח בשבת, ודרשתי בשבת שלפניו, עיין שם ט.
וכן המנהג במדינתנו.

חק ישראל

יבנה המקדש ופן לא יהיה במוצאי שבת, כי יקדשו על פי הראייה ודוק, על כן אין אנו נוהג כוונתם.

עוד בשרתי צדק, שבערב שבת הזה יזהר כל אחד אשתו שתפרש חלה.

כי טעם שאין אנו נוהגין כסתם משנה (שבת לד, א) ג' דברים צריך אדם לומר וכו' עשרתם וכו', מטעם דחלת חוץ לארץ יש לה תקנה, אוכל ומשייר - כדאמרינן בביצה (ט, א) דאמר שמואל חלת חוצה לארץ אוכל והולך, ואחר כך מפריש].

וזה לא שייך בשבת שחל ערב פסח - שאי אפשר לשייר חמץ].

- וראה מה שכתבנו בזה בשנת תשפא (גליון תמה לפרשת ויקרא תשפא עמוד ז - ח) שלכאורה ה'משנה ברורה' (רס"ק יג) חידש על פי דבריו, שגם בכל ערב פסח צריך לאומרו. ואולי מטעם שהמצות אינם נקראים 'חלות' להזכיר להפריש חלה, עיין שם באריכות].

עוד דרשתי, הזרוע נצלו בערב שבת, כי במוצאי שבת אסור לצלות, אחר שאין אוכלין צלי בליל בפסח. - כן כתב המגן אברהם (תעג ס"ק ח) על כל שנה, שאסור לצלותו בליל יום טוב, מחמת שאין אוכלים צלי בליל הפסח. ובדיעבד אם שכח, כתב המגן אברהם דיצלנו בלילה ויאכלנו בשחרית ביום טוב הראשון].

^ח לע"ע ל"מ בבאה"ט.

^ט ב'כנסת יחזקאל' שלפנינו, כתב שם באמצע התשובה [קודם לכן מדבר מנושא אחר לגמרי], בזה הלשון:
פסח תפז היה במוצאי שבת, ודרשתי ברבים מה שכתב מהרש"ל...

ולא כתב מתי דרש, גם לא כתב שזה היה דרשת שבת הגדול שלו.

אך הדבר השני והשלישי שכותב שדרש משמע אכן שהדרשה היה לפני שבת ערב פסח.

וזה לשונו:

פסח תפז היה במוצאי שבת, ודרשתי ברבים, מה שכתבו מהרש"ל וב"ח (תעג) ומגן דוד [- טורי זהב] ומגן אברהם (ס"ק ל), לומר 'מן הפסחים חבחים', דחגיגה אינו באה בשבת, עד כאן לשונם. ליתא, דאנו מתפללין לשנה הבאה נזכה - [כן יגיענו למועדים ולרגלים אחרים...]. ואז לא יהיה במוצאי שבת.

ומהרי"ו וייל כתב, פסח הבאה במוצאי שבת, פירוש שיהיה לשנה הבאה במוצאי שבת - שבשנה שלפני שבת ערב פסח, יאמרו כן על שנה הבאה, וק"ל.

וגם דברי מהרי"ו ליתא, כי אנו מתפללין שנזכה לאכול פסחים שיבנה המקדש, ואז

יוצרות ופיוטים

כשערב פסח חל בשבת קודש יש מקדימים לומר בשבת זו היוצרות לשבת הגדול

... ..

בשבת הגדול אומר יוצר 'אתי מלבנון כלה', ואופן וזולת וקרוב"ץ'. ואין משנין קריאת התורה בכלום.

במגנצא אומר כל הקרובץ עד סוף 'או רוב ניסים'. אז מסיים שליח צבור 'ויהי בחצי הלילה', ואומר הציבור 'אדיר דר מתוחים'. ובסיומן אומר שליח צבור 'ובכן ולך תעלה קדושה' כו'. ואז הציבור אומר הסילוק 'ובכן אין לפניך לילה'.

ביש מדינות נוהגים מתי שישנו שני הפסקות, והוא בסימן ובי"ו, אז אומר בשבת הפסקה שנייה יוצר 'אורות מאופל'.

ומתי שחל פסח באחד בשבת, ושבת הגדול הוא ערב פסח, אומר אותו יוצר 'אורות מאופל' הנזכר לעיל, בשבת שלפני שבת הגדול, וגם אומר 'אדיר דר מתוחים' באותו שבת.

דאם ימתינו עד שבת הגדול, דהוא ערב פסח, מה צורך בו, [בכל הדינים המוזכרים ב'אדיר דר מתוחים'], וכל הנעשה נעשה, [וכבר עברו כל הדינים,

¹ כמו בסידורים שלנו.

² בשולי הגליון מציין:

זה היה בשנת תרלו, שלא היה ערב פסח משנת תרטז עד תרלו עשרים שנה.

ואיך ימתינו מלומר עד כאן. לפיכך אומרו מקודם].

מהרי"ל, בהגהות
(הלכות שבת הגדול אות י)

...

התנהגות רבינו ז"ל בשבת קודש שקודם שבת קודש שחל בו ערב פסח.

פעם אחת היה חל ערב פסח בשבת קודש, ורצה רבינו ז"ל שיאמרו היוצר של שבת הגדול בשבת קודש הקודם, מחמת שידעו דיני הכנה של פסח קודם הפסח, כידוע.

והקהל לא ידעו מזה, מחמת כי כבר היה כט שנה י"א שלא חל ערב פסח בשבת קודש.

ויהי בשבת קודש שלפני שבת קודש ערב פסח, כשעמד רבינו להתפלל שמונה עשרה דלחש, צוה להשליח ציבור שיתחיל החזרה. וסבר רבינו שהשליח ציבור יאמר יוצר, ולא אמר החזן יוצר כי לא ידע.

ואחר השמונה עשרה צעק רבינו מאד מדוע לא אמרו יוצר...

דרכי חיים, צאנו (חלק הסיפורים אות לד)

...

עתה אספר את אשר בזכרוני מהימים האחרונים של חיי רבינו זי"ע עד אשר עלה השמימה...

ומה שכתב כאן כט שנה, הוא טעות המעתיק, שזה הוא דבר שאי אפשר להיות הריחוק משבת ערב פסח לשבת ערב פסח יותר מכ' שנה...

ובא רבינו מחדרו, והתחיל לצעוק: מה זה שממהרים עצמם כל כך. א', הלא על פי רמב"ם מותר בעל תשובה להתענות בשבת קודש. ב' כי יהיה עוד זמן להתפלל, ולאכול אחר כך גם כן. וכן היה, כי התפללו במתינות, ואכלו אחר כך הסעודה, ורבינו ז"ל שתה עוד שכר גם כן, והיה זמן לכל.

דרכי חיים, צאנו (חלק הסיפורים אות סח)

אמר הפיוט בשבת שלפניו

במנהגי התפלה והפיוטים, אינני רוצה לומר דיעה לבעלזער שטיבל, כי קיבלו מנהגי בעלז, ואני איני בקי בזה, ואם תרצה תשאל להרב מנאראל איך נוהגין בשטיבל דכאן. אני אעשה כמו שראיתי אצל ה'קרן לדוד', שאמר הפיוט בשבת שלפניו, שדרש, לא בערב פסח. וההפטורה 'וערבה' אמרו בשבת ערב פסח.

ויען יוסף (אורח חיים סימן רנד אות ג), במכתב להגה"צ רבי יעקב יצחק ניימן ז"ל מפאפא רב חסידי בעלזא במונטריאל

אחר חזרת הש"ץ

בשולי הגליון ב'ויען יוסף' שם, צויין: א"ה, בשנות תשלד תשלז תשמא, נהג רבינו לומר הפיוטים בשבת שלפניו, אחר חזרת הש"ץ.

...

לאחר שמונה עשרה קודם

הקדיש

שבת הגדול מוקדם, אומרים יוצרות לאחר שמונה עשרה קודם הקדיש.

בשנה הזאת [תרלן] היה חל ערב פסח בשבת קודש, מה שלא חל לפני זה כט"ב שנים. ולא היה שום אדם זוכר מתי אומרים היוצר של שבת הגדול.

אך בשבת שלפני ערב פסח היה רבינו מתפלל בביתו עד הקריאה, כי המנהג היה שהיה מצוה להתחיל להתפלל בבית המדרש קודם ביאתו. וכשהיה בא, לפעמים וכבר היו הצבור עומדים ברחוק בתוך התפילה, היה רבינו חוזר לביתו, והלכו אחריו מנין אנשים, והיה מתפלל בביתו עד הקריאה...

נחזור לעניינינו, אז בשבת שלפני ערב פסח, רצה רבינו שיאמרו היוצר של שבת הגדול, אך אנחנו לא ידענו מזה, וכשעמד רבינו להתפלל השמונה עשרה בלחש, צוה להבעל תפילה שיאמר החזרה, ולא ידע ולא אמר היוצר.

ואחר שסיים רבינו השמונה עשרה, התחיל לצעוק מאד למה לא אמרו היוצר.

אחר כך הלך לבית המדרש לקרות, וכשבא לבית המדרש שאל אם אמרו יוצר, ואמרו לו שלא אמרו, וצעק גם כן מאד: האם גם אצלי לא יאמרו עוד יוצר, איננו צריך לחסידים כאלו.

דרכי חיים, צאנו (חלק הסיפורים אות סח)

...

בשבת קודש בבוקר, הוא ערב פסח, התחיל הבעל תפילה 'הודו', והתפלל קצת במהירות, כדי שיוכלו לאכול עוד קודם זמן איסור חמץ.

²³ ראה הערה הקודמת.

ובהמשך, לגבי שבת הגדול (סעיף לח) כתוב:
משכימים להתפלל תפילת שחרית, ואומרים הפיוטים כרגיל. אלא במקום להתחיל 'אבוא בחיל להתיצבה', מתחילים מ'יין כי יתאדם', ואין אומרים ההלכות דביעור והגעלה חמץ.

ובשולי הגליון (הערה מח) כתבו על זה: בשנת תשנ"ד כשחל ערב פסח בשבת, חל ספק בין חשובי המתפללים זכרונם לברכה, כי בזכרונם שמורנו הרב רבי לשמה זצ"ל אמר רק חלק מהפיוטים בשבת ערב פסח, ונימוקו עמו שאי אפשר לומר ההלכות דביעור חמץ והגעלת כלים בשבת ערב פסח, כי כבר ביערו החמץ. ולכן צריך להתחיל 'יין כי יתאדם', כי זה שייך לליל פסח שאחר השבת. ועיין מהרי"ל (הלכות ערב פסח ד"ה שבת וכו') שכתב בתוך הדברים... הרי דההלכות הנוגעות לביעור חמץ וכדומה דלא שייך בערב פסח, כי הנעשה כבר נעשה, אומרים בשבת הקודמת...

ובשנת תשס"ח, אחרי הביורורים וחקירה בחידושו ומנהגו של מורנו מהר"ש זצ"ל, הוכרעו הדברים כדלהלן.

בשבת לפני ערב פסח, לא אמרו שום פיוט בחזרת הש"ץ, רק, אחר חזרת הש"ץ וקדיש תקבל, אמר הש"ץ 'אבוא בחיל להתיצבה' וכו', וההלכות עד 'יין כי יתאדם', ואחר כך אמרו שיר של יום וקדיש.

ובשבת ערב פסח אמרו כל הפיוטים דשבת הגדול כרגיל, וכשהגיע הש"ץ ל'אבוא בחיל להתיצבה', עמד מהר"ש

מכיון די שובירא ליה לומר בשבת ערב פסח, על כן לא היה רוצה שהשליח ציבור יפסיק באמצע הברכות, רק אומרים זאת לאחר שמונה עשרה.

הליכות והנהגות אמרי סופר, ערלוי (שער ח פרק ט אות א, ובשולי הגליון 'נתיבות הסופר' אות א)

חלק מהפיוט בשבת זה אחר חזרת הש"ץ וחלק בשבת הגדול

בקונטרס 'הלכות והנהגות לערב פסח שחל בשבת', מק"ק 'תורה עץ חיים' בלונדון (סעיף ב) כתוב לגבי שבת זו פרשת ויקרא ז ניסן:

אין אומרים הפיוטים בשבת זו, רק אחר חזרת השליח צבור וקדיש תקבל, אמר הש"ץ 'אבוא בחיל להתיצבה', ואומר ההלכות עד 'יין כי יתאדם'.

ובשולי הגליון (הערה ג) כתבו על זה: כן משמע במהרי"ל, דהלכות אלו דביעור והגעלה שייך לשבוע הקודם. ומכל מקום עיקר הפיוטים יאמרו בשבת ערב פסח וכמו שכתב ב'פרי מגדים' (סימן תל משבצות זהב ס"ק א).
וכן הנהיג מוריניו הרב רבי שלמה [בוימגרטן] זצ"ל, עיין להלן אות לח בארוכה.

ומכל מקום כיון דאין זה עיקר התקנה, לא יאמרנה באמצע חזרת הש"ץ משום חשש הפסק.

וכן הורה הרה"ק מסאקמאר זצ"ל לומר היוצרות לאחר תפלת שמונה עשרה, אחר קדיש תקבל, וכמו שכתוב בשו"ת 'עמק התשובה' (או"ח ס"ט אות יד).

חלות המצוה בלילה, אור לארבעה עשר. נמצא, דשבת הבאה עלינו לטובה, כולה כפסח עצמו.

וביותר למה שכתב רש"י (ראש השנה כ, ב) דמחצות היום זמן שחיטת פסח, עד ליל פסח בחצות, חשיב כיום שלם בפני עצמו. ואם כן, הוא הדין לבן בתירא מתחילת לילי ארבעה עשר, דחשיב חלות זמן פסח עד חצות ליל פסח חשיב כזמן אחד.

נמצא שכל ארבעה עשר הוא אחד עם חג הפסח.

נמצא, דשבת של היום [- ז ניסן], הוא השבת שלפני הפסח, והוא נקרא 'שבת הגדול', כמבואר בתוספות שבת (פז, ב) דשבת שלפני פסח הוא הנקרא 'שבת הגדול'.

ארץ צבי (מועדים עמוד רס
דרשת שבת הגדול תרץ, בבית הכנסת דסאסנאווע)

אמירת יוצרות רגיל בשבת הגדול

'אין אנו נוהגים כך'

ובמהרי"ל כתוב, שכשחל פסח ביום ראשון, אומרים יוצר 'אורות מאופל' בשבת שלפני שבת הגדול, ואומר גם כן 'אדיר מתוחים'. דשבת הגדול הוי אז בערב פסח וכבר עברו אז כל הדינים.

ממקומו ורמז להש"ץ שיתחיל 'יין כי יתאדם' י^ג, וכן נוהגין למעשה.
...

שבת זו נקרא 'שבת הגדול' לכן דורשים בשבת זו

נתכבדתי מכם לדרוש היום בשבת הגדול, ולכאורה עיקר שבת הגדול הוא שבת הבאה עלינו לטובה, ערב פסח, ולא היום, כדאיתא בשולחן ערוך.

אך לענ"ד, לחד מאן דאמר, דאכן היום הוא שבת הגדול, והדבר תלוי בפלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע בזבחים דף יב אליבא דבן בתירא, לרבי אליעזר אליבא דבן בתירא, פסח ששחטו בארבעה עשר שחרית לשמה, כשר.

ובירושלמי פרק ערבי פסחים, דלבן בתירא אסור חמץ מן התורה מארבעה עשר שחרית, עיין שם.

וברש"י סוכה (לג, א ד"ה ולולב) דמשקידש היום חל מצות לולב למקרייא דיחוי.

רואים, שמצוה שחיובה ביום, מתחיל חלות החיוב מהלילה שלפניו.

וכעין זה בירושלמי ראש השנה, דלרבי אליעזר דמכשירי מילה דוחה שבת, הוא הדין בליל שבת קודש שלפני שמיני, דוחה.

והכי נמי דחל איסור חמץ ומצות קרבן פסח בארבעה עשר שחרית, חשיב

^{יג} ראה לקמן עמוד יא, בשם הרב וואנזער זצ"ל, שגם התחיל בשבת הגדול רק מ'יין כי יתאדם'.

ואין אנו נוהגים כך]- אלא אומרים אותו רגיל בשבת הגדול].

מחזור מעגלי צדק (ניסן)

...

[בשבת הגדול] אומרים פיוטים של שבת הגדול, וגם 'עבדים היינו', אף כשחל ערב פסח שבת...

פרי מגדים (אורח חיים משבצות זהב סימן תל ס"ק א)

...

בקובץ 'מבית לוי' מבית מדרשו של הגאון האדיר הרב וואזנער זצ"ל (עמוד י הערה כב) כתוב:

בשנים תשנ"ד ותשס"א אמר מרן זצ"ל לא לומר הפיוט המתחיל 'אלקי הרוחות', רק מ"יין כי יתאדם, כי חלק מההלכות המוזכרות שם, כגון הגעלת כלים, אין שייכות עתה. ויש נוהגים לומר את החלק הראשון של הפיוט בשבת קודמת י'.

^ט ראה אריכות בזה לעיל עמוד ט.

^{טו} מן הענין להוסיף מה שכתב הי"בן איש חי' (שנה ראשונה פרשת צו, הלכות ערב פסח שחל בשבת, אות ב), שמכל מקום לא יתפלל בחפזון.

וזו לשונו:

ביום שבת קודש שהוא יום י"ד, ימהרו להתפלל בבוקר, כדי לצאת במהרה לאכול סעודת שחרית, שלא יכשלו באיסור אכילת חמץ בערב פסח אחר הזמן.

אך יזהרו שלא יתפללו בחפזון ובמרוצה. ואם יש חתנים באותו שבת, לא יזמינו אבות הבנים אורחים הרבה לעליית ספר תורה כדרכן, כדי שלא להאריך הזמן בכך, שצריך לצאת מהרה לאכול סעודת שחרית, וימהרו לקדש ולאכול תכף,

...

אין אומרים בשבת הגדול

אל יאריכו בשבחות

כשחל ערב הפסח להיות בשבת, אל יאריכו בשבחות ^{טו}, שמא יבא עת איסור חמץ.

ספר חסידים (סימן שיד)

אין אומרים פיוטים כי ממהרים לסעודה

בסדר ערב פסח שחל בשבת, שהוגה על ידי הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד ז"ל (אות ד) כתב:

ביום שבת קודש פרשת צו, שהוא ערב פסח, משכימין בכל בתי כנסיות להתפלל תיכף כשיאיר היום. ואין אומרים פיוטים בשבת זו, כדי למהר סעודת שחרית... ^{טז}.

...

ויאכלו כל חמץ שיש אצלם בבית קודם שיחול איסור אכילתו.

ואם נשאר חמץ שאין יכולים לאכלו, יתנוהו לגוי, ולא יזרקנו לרשות הרבים.

ואין מבשלין לשבת זו תבשיל שדרכו להיות דבק הרבה בקדרה, שלא יתקנח באצבע, כדי שלא יצטרך להדיח הקדרות והקערות, מיהו אם בשל בזה ונדבק התבשיל בקדרה, מותר להדיח הקדרה במים בידו, אבל לא בסמרטוט, משום איסור סחיטה בשבת, והדחה זו נחשבת קצת צורך היום, דאיכא בזה צורך מצוה, כמו שכתב הפרי חדש, וכנסת הגדולה, ושלחן גבוה, ואם אפשר לקנחו באצבע, אסור להדיח, כנוכר באליה רבא, ושאר אחרונים.

ואחר שיגמור כל אכילתו, ולא ישאר אצלו חמץ, אז יבטלנו, ויאמר 'כל חמירא וכו', דחזיתיה ודלא חזיתיה'.

^{טז} וממשיך:

והנוהגים שלא להפטיר הפטרת 'וערבה' בכל שבת הגדול]- ראה מה שהארכנו בזה

אין מקדימין הפטרת 'וערבה' לשבת קודמת, כמו היוצרות, כי שייך למחיית עמלק, שתהיה ביום יד ניסן

כ"ק מרן אדמו"ר מהר"ש [נ- מבאבוב]
זצוק"ל הגיד בשם אביו כ"ק מרן
אדמו"ר ה'קדושת ציון' זצוק"ל, שביאר
הטעם שאין מקדימין לומר ההפטרה
בשבת הקודם, כנהוג באמירת

אשתקד בנחלתנו (גליון תרה לפרשת טהרה תשפד),
מפטירין אותה בשבת זו [נ- שבת הגדול שחל
בערב פסח].

והנוהגין להפטיר אותה בכל שבת הגדול,
על פי דברי הגר"א ז"ל אין מפטירין אותה
בשבת זו [נ- ראה בזה בנחלתנו בשבת ערב פסח
הקודם (גליון תמו לפרשת צו תשפא, עמוד ז - ח, בשולי
הגליון הערה יב)].

י" יש לציין, שבדרשות חתם סופר לשבת
הגדול תקפח (רמז, ב) שדרש בשבת ויקרא,
לפני שבת הגדול 'במקום שבת הגדול',
מפרש כמה קטעים על הפטרת וערבה,
[ובדיבור הראשון מדיבורים אלו מיירי
משבת ערב פסח].

ומעניין הוא שפירש על הפטרה זו, ואולי
נהג לאמרה בשבת הקודם לשבת ערב
פסח.

אבל לא מצאתי כן במנהגיו, רק שהיה
מפטיר הפטרה זו בשבת הגדול בכל שנה,
[כמו שהעיד הג"ר עקיבא יוסף שלזינגער ז"ל
בתשובותיו (אורח חיים סוף סימן קלז)].

ומה שכתב כאן ה'חתם סופר' 'במקום
שבת הגדול', מן העניין לציין, שבשנת
תקסה שהיה ערב פסח בשבת, ושבת
שקודם לו ז ניסן היה פרשת טהרה, וגם אז
דרשת שבת הגדול בפרשה הקודמת.
ובראשו כתיב (רלח, א) 'בעזה"י זאת תורת,
לשבת הגדול תקסה לפ"ק'.

האם כוונתו לקרוא לשבת זו 'שבת
הגדול'.

היוצרות כשחל שבת הגדול בערב
פסח... י"י.

מכיון שבהפטרת 'וערבה' מדובר מענין
מחיית עמלק, והוא מעניינא דיומא,
שכן מחיית עמלק תהיה ביום יד ניסן,
ומשביתין אז את החמץ זכר לעמלק,
עיין בספר 'מדבר קדמות' להחיד"א
מערכת ניסן י"י, ולכן מן הענין להסמיך
הפטרה זו לערב פסח דוקא.

י"י זה לשונו שם (אות כט):

פרק קמא דראש השנה דף י"א עמוד ב,
רבי יהושע אומר בניסן נגאלו ובניסן
עתידין ליגאל, מנא לן אמר קרא 'ליל
שמורים הוא לה' - לילה המשומר ובא
מששת ימי בראשית.

אפשר לומר, דהטעם כמו שכתב רעיא
מהימנא, והביאו הגאון החסיד מהר"ר
אלעזר מקראקא זלה"ה בספרו הנחמד
'מעשה רקח', דעמלק ימחה במהרה
בימינו ביום י"ד בניסן.

ולזה בניסן עתידין ליגאל, כי הוא זמן נועד
להשבית החמץ ב'בל יראה', זכר עמלק.
וכשימחה זכר עמלק, אז שמו וכסאו שלם.
והיינו דקאמר מנא לן, אמר קרא 'ליל
שמורים הוא', הכונה, ליל שמורים
לעתיד. ונתן טעם 'הוא', דהם אותיות
שמו וכסאו, וכמו שכתבו הקדמונים 'אודה
למושב לוי אל"ף מ'כסא' ואותיות 'ו"ה'
משמו.

וזה שכתוב 'הוא' שיושלמו במחיית זכר
עמלק, ויהיה בי"ד בניסן, ולזה ליל
שמורים לעתיד לבא.
עד כאן לשונו.

וממשיך בעוד כמה אנפין למה בניסן
עתידין להגאל.
זה לשונו:

(ב) אי נמי הטעם, דבלילה הזו יגדל נא
גדולי גדולין, והרשעה שבה והיתה לבער,

'מגן אבות' באבוב, בעניני שבת,
מנהגי הפטרה (אות קח, הערות 'מגן וצנה' רכה)

והיא עידן חדותא, ומהאי טעמא ליל יציאת מצרים היתה מאירה כתקופת תמוז, וזהו הטעם דכתיב ליל שמורים הוא לה' הוא הלילה הזה לה', ואין הקב"ה מיחד שמועל הרעה כדכתיב ויקרא אלהים לאוריום ולחשך קרא לילה וכמ"ש המפרשים, והיינו טעמא דבניסן עתידין ליגאל זמן מוכשר לגאולה, והיינו דקאמר מנ"ל אמר קרא ליל שמורים לעתיד לבא, ונתן טעם הוא הלילה הזה לה' ואיך אני אומר לילה לה', אלא שהיתה מאירה והטעם בתוקף גילוי המאורות הגדולים, ומשום הכי זמניה הוא ליגאל:

(ג) ויתכן כי טעם בניסן עתידין ליגאל, כי במצרים היתה הגאולה מסטרא דיובלא ן' שערי בינה, וכן הגאולה גימטריא ן', ולעתיד לבא תהיה הגאולה משער הן' עצמו, כמ"ש הגאון החסיד מהר"א מקראקא זלה"ה בספר מעשה רקח. ואפשר דזהו שכתוב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות - ן' פלאות, הכונה, כימי צאתך דהיה מסטרא דיובלא, לעתיד לבא אראנו ן' פלאות שתהיה הגאולה משער הן', ולכך בניסן עתידין ליגאל זמן זמנם של ן' שערי בינה שנתגלו ביציאת מצרים, וכן בתוספת טובה בגאולה העתידה במהרה בימינו:

(ד) ועוד אפשר לומר דהטעם כי בניסן עתידין ליגאל, במ"ש בזהר הקדוש דיציאת מצרים היתה הכנה דרביה לגאולה העתידה במהרה בימינו, ואתחלתא דגאולה הזו היתה מיציאת מצרים, וכמ"ש מהר"ש פרימו ז"ל ברמזיו. ומאחר שהתחלה היתה בניסן דין הוא הא למגמיר גאולתנו בניסן, נעוץ סופה בתחילתה גאולה אריכתא:

(ה) ויגע ע"פ הבאר במ"ש רבינו האר"י זצ"ל דניסן התחלת חדשי הנקבה, וכיון דעיקר הגאולה להקים סוכת דוד נאה ויאה לסמוך גאולה לתפליה בחדשה ימצאונה בחדשי הנוקבא ותחילתם ניסן:

(ו) ושבה והיתה לבאר כל שישנו בנותן טעם, במ"ש הרב תורת חיים ז"ל דד' גליות הם סיום שעבוד גלות ת' שנה, אשר קושי השעבוד במצרים היו פ"ו שנה, והיה הנשאר מת"ל שנה שמ"ד, והוא יתברך יודע החשבון. ומאחר דכל אלו הגליות הם להשלים הת"ל שנה גזרת בין הבתרים, אם כן איפה בניסן אשר בו נתנה תוקף יציאת מצרים גם התשלום יגיע יראה בניסן תהיה הגאולה שלימה שאין אחריה שעבוד, ושפיר אמר ר' יהושע בניסן עתידין ליגאל:

(ז) וישב על הבאר במ"ש הרב הקדוש מהר"ש מאסטרפולי זלה"ה, כי "החדש הזה לכם" גימטריא משיח בן דוד, וכבר בעניותנו כתבנו בזה בקונטרס פני דוד פרשת בא. ואוסיף פרפרת אחת, דאמרו רז"ל כי בזכות התורה תהיה גאולתנו ובפרט בלימוד המשנה, כמו שאמרו ז"ל על פסוק גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם, ובמשנה תקכ"ד פרקים וכתבו ז"ל שהוא גימטריא תלמוד בבלי, ואפשר כי עי"ז תבנה ותכונן שכינת עזנו בעשר מדותיה כל אחת כלולה מעשר הם ק', נשארו תכ"ד גימטריא משיח בן דוד, איכו השתא הלא מראש הכי אמר רחמנא החדש הזה לכם ואגמריה למשה רבינו דהוא גימטריא משיח בן דוד, אלמא בניסן עתידין ליגאל בב"א.

הגדה בשבת הגדול ערב פסח

...

[שבת שלפני הפסח... , והמנהג לומר] במנחה ההגדה (רמ"א אורח חיים תל, א). אפילו אם חל שבת הגדול בערב פסח. **חק יעקב** (אורח חיים תל, ג); **באר היטב** (שם ס"ק ב)

...

[בשבת הגדול] אומרים פיוטים של שבת הגדול, וגם 'עבדים היינו', אף כשחל ערב פסח שבת.

פרי מגדים (אורח חיים משבצות זהב סימן תל ס"ק א)

...

מדומה אני שהקפידו שלא להקדים אמירת ההגדה. על כל פנים בערב פסח ודאי לא שפיר דמי.

כדרך שיש קפידא על אכילת מצה מבעוד יום. הכי נמי, מילתא חדתא חביבא, ויהבי דעתייהו ושמעו. מה שאין כן אם הרגילה על לשונו מבעוד יום, כבר נזקדנו הדברים, ואין הנפש מתפעלת ממנו כל כך.

עם שבודאי אין לאסור למוד הבנתה מבעוד יום. אדרבה, לדעתי מצוה רבה היא לטרוח מקודם לירד לעמקה. וכך נאה וראוי לכל ירא שמים באמת לעיין בה תחלה.

אך לא יוציאנה בשפתיו בקריאה ממשה כסדרה, שתהא שגורה על פיו, מטעם הנזכר לעיל הברור בעיני.

ועוד, משום דקעבר א'בל תוסיף'.

^ט גליון תרגם לפרשת פקודי.

לכן תמהתי על מנהג האשכנזים במנחה דשבת הגדול, כמו שכתבתי שם.

מיטיב נגן, פירוש על ההגדה של פסח בסידור היעב"ץ (פיסקא יכול מראש חודש)

במנחה נהגו קהילות קודש אשכנזים, לומר 'עבדים היינו'.

ותמהתי על זה בחבורי 'מור וקציעה' תל, שאנו סותרין בזה מה שאנו אומרים, יעויין שם.

סידור היעב"ץ (שער המפקד לימי ניסן מבוא ב אות ז)

אכתמים לא עפכת

...

שלום וישע רב מה שהעיר ^ט בהערה ט' דטפי הו"ל לרש"י להביא קרא דפרשתן דמבואר להדיא שאכן שרתה השכינה במשכן (ולא קרא דהציווי בפרשת תרומה), כן הקשה השפת אמת בחידושי הש"ס שם והניח בלא יישוב, עי"ש.

מה שהביא מהריטב"א דפי' ראשון למעשה בראשית היינו כמ"ד שבניסן נברא העולם, קשה טובא לפ"ז שהרי הגמרא שם הביא כל זאת להוכיח 'דריש ירחא דניסן דהאי שתא חד בשבת', עי"ש בסוגיא. ולפ"ד הריטב"א אין שום ראיה שהיה בחד בשבת. וכבר עמד על כך הרש"ש שם דזהו מה שהכריחו לרש"י, (ועי"ש שהקשה דבאמת מה הראיה מהברייתא, דשמא אכן כוונת הברייתא דבניסן נברא העולם, ולא על יום א' בשבוע, והניח בלא יישוב).

ביקרא דאורייתא

מה יהוא כריז
ס. פאולא כריז

...

כב' הגה"ח מהרי"י שליט"א
מזל טוב לרגל הולדת נכדו חוליה
מפוארת בשרשרת הדורות, ונולד בן
זכר נתרפאה כל המשפחה, ומידה
טובה מרובה על שלשים ועל רבעים,
בקרוב בימינו.

ומש"כ י אך הריטב"א פירש: ראשון
למעשה בראשית, פירוש וסבר לה
כמאן דאמר (ראש השנה יא, א) בניסן
נברא העולם, עד כאן לשונו, והוא דלא
כרש"י, והנפקא מינה, דמרש"י משמע
דהכוונה יום ראשון בשבוע, וכן הוא
בכל יום ראשון בשבוע, ומהריטב"א
משמע הכוונה רק על ראש חודש ניסן,
לבאר דראשון למעשה בראשית שהיה
ביום א' ניסן עכ"ד.

והוא פלא, הלא מבואר כן להדיא
בסוגיא דגמרא שם מדריש ירחא דניסן
בחד בשבא, וכי הריטב"א סותר
להמבואר להדיא בסוגיא דגמרא.
מצו"ב מש"כ בעניין זה והמסתעף לגבי
ערב פסח שחל בשבת.

בכבוד רב

זחק מה פייאנאויס

'ונשענים' - 'ונתהרהר'

לכבוד הגה"ח ר' יעקב יהושע שליט"א

^י בגליון תרנג לפרשת פקודי.

^{כא} בגליון ליומא דהילולא של הרבי רבי
מיילך זי"ע.

ייש"כ על הגליונות המשובחים
המלאים בחומר נדיר ומיוחד, מדי
שבוע בשבוע.

בתפילה של הרבי ר' אלימלך זי"ע יש
שורה אחת ששמעתי מרבים וטובים
שעמלו למצוא לו פירוש המתיישב על
הלב.

וזה בקטע האמצעי 'בלכתינו בשכבינו
תבער תמיד רוח קדשך בקרבינו,
ונשענים תמיד בך ובגדולתך ובאהבתך
ובתורתך שבכתב ושבעל פה הנגלה
והנסתר ובמצוותיך...'

מה הכוונה בזה ש'נשענים' בהשם
יתב' ובגדולתו ובאהבתו ובתורתו
ובמצוותיו.

ועתה בצילום שהבאת כא מהרה"ק
בעל 'פלא יועץ' זצ"ל, ראיתי ששינה
את הנוסח, וכתב 'ונתהרהר תמיד בך
ובגדולתך...', ולפי זה יותר מובן
הכוונה.

אכן זה פירוש מעניין, שכוונת נשענים
הוא - שנתהרהר בזה, ואולי יש
סימוכין נוספים לכך.
בהערכה ובברכת הצלחה

! .e

מ' בעהט

נישט רעדן ביים דאווענען

הרה"ח ר' דוד משה מיזליק הי"ו
לרגל התחלת לימוד האותיות
הקדושות בנו אלימלך הי"ו
למזל טוב ולרוב נחת

הארות והוספות יתקבלו בברכה, לזיכוי

הרבים 3690yb@gmail.com